

FUQAROLAR O'ZINI O'ZI BOSHQARISH ORGANLARINI JAMOAT BIRLASHMALAR BILAN HAMKORLIKDAGI YO'LGA QUYISHNI TAKOMILLASHTIRISH

**O'zbekiston Respublikasi IIV 2- sonli Toshkent
akademik litseyi ChQBT fani o'qituvchisi
Karamov Mamasharif Jamilovich**

Annotatsiya: Fuqarolar o'zini o'zi boshqarish organlarini jamoat birlashmalar bilan hamkorlikda yo'lga qo'yishni takomillashtirish o'zbek jamiyatining taraqqiyoti va demokratiyani chuqurlashtirish jarayonida muhim strategik yo'nalishlardan biri sifatida namoyon bo'lmoqda. Jamiyat taraqqiyotida davlat boshqaruvi va fuqarolik jamiyati institutlari o'rtasida barqaror hamkorlik o'rnatilishi, ayniqsa, mahalla fuqarolar yig'inlari, turli xil nodavlat-notijorat tashkilotlari, ijtimoiy guruhlar va boshqa jamoat birlashmalari ishtirokida amalga oshirilishi fuqarolarning huquqlari, erkinliklari va manfaatlarini himoya qilishda, ular hayotini yaxshilashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Kalit so'zlar: fuqarolar o'zini o'zi boshqarish organlari, jamoat birlashmalari, hamkorlik, takomillashtirish, mahalla, fuqarolik jamiyati, ijtimoiy hamkorlik, boshqaruv tizimi, rivojlanish, huquqiy asoslar.

Zamonaviy jamiyatda fuqarolar o'zini o'zi boshqarish organlari jamoa hayotining faol ishtirokchisi sifatida nafaqat mahalliy masalalarni hal qilib, balki ijtimoiy barqarorlik va taraqqiyotga ham katta hissa qo'shadi. Fuqarolik jamiyati institutlari, ya'ni jamoat birlashmalar bilan munosabatlar o'rnatilib, bu aloqalarni borasida tashkiliy-huquqiy va institutsional tizimlar takomillashtirilayotgani natijasida aholining har bir qatlami mahalliy muammolarni birgalikda hal etishda faol ishtirok etmoqda. Jamoat birlashmalar va fuqarolarning o'zini o'zi boshqarish organlari hamkorligi o'zining tashkiliy va axloqiy jihatlari bilan ham ahamiyatlidir. Bunday hamkorlik, bir tomondan, fuqarolarning ijtimoiy faolligini oshiradigan, ularning hayot sifati yaxshilanishiga yordam beradigan omil hisoblanadi. Ikkinchi tomondan esa,

mahalliy boshqaruv tizimi ochiqligi, shaffofligi va halolligiga erishish uchun ma'lum sharoitlarni yaratadi. Shunday yondashuv natijasida fuqarolar va jamoat birlashmalari jamiyat hayotidagi asosiy ishtirokchilardan biriga aylanishi uchun keng imkoniyatlar yaratilmoqda. Bunga birinchi navbatda ijro hokimiyati faoliyatini fuqarolik jamiyati institutlari bilan muvofiqlashtirish, aholi dardini eshitish va ularga tezkor chora ko'rish imkoniyatini oshirish orqali erishiladi. Fuqarolar yig'inlarining faoliyati takomillashib borayotgan sari ular o'z vakolatlari doirasida jamiyat rivojini boshqarishda, jamoat ehtiyojlarini aniqlash va hal etishda faol ishtirok etmoqda. Shu bilan birga, aholi manfaatlarini ro'yobga chiqarish, moslashuvchan, zamonaviy va innovatsion boshqaruv usullarini tatbiq qilish orqali ijtimoiy adolat va baraka sari muhim qadamlar tashlanmoqda [1].

Bugungi kunda fuqarolar o'zini o'zi boshqarish organlarining jamoatchilik bilan, turli soha va ijtimoiy qatlam vakillari bilan yaqindan hamkorlik qilish jarayonlari izchil ravishda rivojlanmoqda. Ayniqsa, jamiyatda yuzaga kelayotgan turli ijtimoiy-iqtisodiy masalalarni hal qilishda keng jamoatchilik ishtirokini ta'minlash, fuqarolarning o'zini o'zi boshqarish mexanizmini yanada takomillashtirishga xizmat qilmoqda. Bu orqali davlat idoralari faoliyati ustidan jamoatchilik nazorati kuchayadi, aholining davlat boshqaruvidagi ishtiroki oshadi. Ochiq muloqot va maslahatlar, umumiy fikr almashinuvi asosida qarorlar qabul qilinayotgani jamiyatda ijtimoiy barqarorlik, ishonch va taraqqiyotni ta'minlashga olib keladi. Fuqarolarning davlat hokimiyati organlari faoliyatiga munosib kuch sifatida jalb qilinishi, ularning huquq va manfaatlarini daxlsizligi jamiyat taraqqiyoti uchun mustahkam asos yaratuvchi omil sifatida xizmat qilmoqda. Shuningdek, fuqarolar o'zini o'zi boshqarish organlarining jamoat birlashmalar bilan hamkorlik faoliyatida turli ijtimoiy loyihalar va dasturlarning amalga oshirilishi aholi salohiyati, ma'naviyati va tarixiy-madaniy merosini asrashga, yoshlarning ijtimoiy faolligini oshirishga, nogironligi bo'lgan shaxslarning huquqlarini himoyalashga, ayollar va bolalarning manfaatlarini ilgari surishga xizmat qilmoqda. Mahalla va boshqa fuqarolik birlashmalari kelajagi uchun muhim ahamiyatga ega bo'lgan shu kabi tadbirlar, jamiyatda ijtimoiy adolat, mehr-oqibat, hamjihatlik,

vatanparvarlik va boshqa ijobiy qadriyatlarni shakllantirishda muhim o‘rin tutadi. Yaratilayotgan ijtimoiy sharoit hozirgi vaqtda fuqarolik jamiyatining yanada takomilashishiga, mahalliy boshqaruv tizimlarining mustahkamlanishiga, ochiqlik va shaffoflikka olib kelmoqda. Ayrim tashkiliy va huquqiy muammolarga qaramay, tizimli yondashuv, yangiliklarni tezda joriy etish orqali ushbu muammolar bosqichma-bosqich bartaraf qilinmoqda [2].

Ijtimoiy taraqqiyotda fuqarolar o‘zini o‘zi boshqarish organlari va jamoat birlashmalar o‘rtasidagi samarali hamkorlikning takomillashtirilishi quyidagi asosiy yo‘nalishlarda olib borilmoqda. Birinchidan, tashkilotlar faoliyatida o‘zaro muloqotni rivojlantirish va yangicha tashkiliy mexanizmlarni joriy etish hamkorlik darajasini kuchaytiradi. Ikkinchidan, birgalikda amalga oshirilayotgan dastur va loyihalarning jamiyatga ta’siri kuchaydi. Uchinchidan, fuqarolarning vakillik organlari va jamoatchilik tuzilmalari o‘rtasida axborot almashinuvi tizimi takomillashtirilmoqda. To‘rtinchidan, hamkorlikning huquqiy asoslarini mustahkamlashga, me‘yoriy bazani mukammallashtirishga alohida e’tibor qaratiladi. Beshinchidan, mahalla va boshqa fuqarolar o‘zini o‘zi boshqarish tuzilmalarining tashabbuslarini amalga oshirish, aholining real ehtiyoj va muammolarini chuqur o‘rganishga qo‘shimcha imkoniyat tug‘diradi. Ana shu yo‘nalishlarning barchasi fuqarolarning davlat va jamiyat hayotida faol ishtirok etishini kafolatlaydi. Tashkilotlar o‘rtasidagi hamkorlikning chuqurlashtirilishi natijasida, jamiyatda xorijiy tajribalarning o‘rganilishi orqali ham yangi yangiliklar joriy qilinmoqda. Jamiyat ehtiyojlaridan kelib chiqqan holda, ma’naviyat va ma’rifat darajasining oshib borishi, ommaviy axborot vositalaridan samarali foydalanish, ijtimoiy tarmoqlarda faol ishtirok etish kabi imkoniyatlarning kengayishi ko‘plab yangi tashabbus va g‘oyalarni hayotga tadbiiq etishga imkon yaratmoqda. Bunday holatlarda fuqarolik jamiyati institutlari va fuqarolar o‘zini o‘zi boshqarish organlari bir-birini to‘ldiradigan tizimlar sifatida shakllanmoqda. Ular har bir hudud, mahalla, aholi salohiyati va imkoniyatlarini hisobga olib, mahalliy taraqqiyotga hissa qo‘shmoqda [3].

Davlat va fuqarolik jamiyati institutlari o'rtasidagi ochiqlik, ishonch, muvozanat va mas'uliyat tizimi mustahkamlanib bormoqda. Bu holat, o'z navbatida, hududlar taraqqiyoti uchun muhim omillardan biri bo'lib xizmat qiladi. Mahalla tizimining asosiy afzalliklaridan biri, fuqarolar bevosita o'z muammolarini to'g'ridan-to'g'ri omma oldida ko'tarib chiqish, ularni birgalikda hal etishga erishish imkoniyatiga ega bo'lishidir. Hozirgi kunda bosqichma-bosqich amalga oshirilayotgan islohotlar davomida fuqarolar o'zini o'zi boshqarish organlari va jamoat birlashmalarining imkoniyat va vakolatlari kengaymoqda. Hamkorlik borasidagi yondashuvlar tahlil qilinsa, jamiyatda ishonch va baraka ortib borayotgani, aholi hayoti yaxshilanayotgani, mahalla va hudud taraqqiyotida mazmunli o'zgarishlar yuz berayotgani ayon bo'ladi. Bu tizimda olib borilayotgan faol ishlar shuni ko'rsatmoqdaki, demokratik islohotlar, fuqarolarning huquq va erkinliklarini himoya qilish, aholining turmush darajasini yaxshilash, ijtimoiy baraka va taraqqiyotni ta'minlashda fuqarolar boshqaruv tuzilmalarini isloh qilish va takomillashtirish, jamoatchilik hamkorligini kuchaytirish zaruriyati borasida oldinga katta qadamlar qo'yilmoqda. Fuqarolik jamiyati institutlari milliy qadriyatlarimizga sodiq holda taraqqiyotga erishish, Toshkent shahri, viloyatlar va tumanlarda chuqur islohotlarni davom ettirish uchun keng imkoniyatlar yaratib bermoqda. Ochiqlik, ishonch, professional yondashuv, birgalikda muammolarni hal qilish, xalq manfaatidan kelib chiqib harakat qilish fuqarolar boshqaruv tizimining asosiy printsiplariga aylanmoqda [4].

Xulosa:

Xulosa qiladigan bo'lsak, fuqarolar o'zini o'zi boshqarish organlari va jamoat birlashmalar o'rtasidagi hamkorlikni takomillashtirish, hamda ushbu jarayonni izchil rivojlantirish zamonaviy davlat boshqaruvi uchun ustuvor masalalardan biri bo'lib qolmoqda. Ushbu institutlar faoliyatining muvofiqlashtirilgan tizimi aholidagi muammolarni ishonchli, tezkor va ochiq hamda shaffof tarzda hal etishga yordam bermoqda. Ular orqali jamiyatda huquqiy madaniyat shakllanmoqda, fuqarolarning ijtimoiy faolligi ortmoqda, mahalla va hududlarda taraqqiyot, mustahkam hamjihatlik va baraka muhitini yaratishga imkon paydo bo'lmoqda. Aholining, ayniqsa

yoshlarniki, fuqarolik faolligini oshirish, ijtimoiy hayotda munosib ishtirokini ta'minlash uchun fuqarolik jamiyati institutlari va fuqarolar boshqaruv tuzilmalarini har tomonlama rivojlantirish, ularga zamonaviy shakl va usullarni tatbiq qilish, tashkiliy, iqtisodiy va huquqiy imkoniyatlarni kengaytirish bo'yicha doimiy sa'y-harakatlar olib borilmoqda. Shu o'rinda, fuqarolar o'zini o'zi boshqarish organlari va jamoat birlashmalarining hamkorligi jamiyat hayotining barqarorligini ta'minlash, taraqqiyot va islohotlar muvaffaqiyatini kafolatlovchi eng muhim omil sifatida ahamiyat kasb etmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Abdurahimov, O. (2018). "Mahalla institutining samarali faoliyatini tashkil etishdagi zamonaviy yondashuvlar." *Ijtimoiy Fikr*, 2(1), 99-107.
2. Akramova, N. (2019). "Fuqarolik jamiyatini rivojlantirishda davlat va jamiyat hamkorligi." *Davlat Boshlanishlari*, 3(4), 134-141.
3. Alimova, F. (2021). "Jamoat birlashmalari faoliyatini tashkil etishda axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining o'rni." *O'zbekiston Ijtimoiy Hayoti*, 9(2), 51-57.
4. Anvarova, Z. (2017). "Mahalla va jamoat birlashmalari: hamkorlikdagi yangi yo'nalishlar." *O'zbekiston ijtimoiy hayoti*, 6(3), 72-78.
5. Bobojonov, A. (2020). "Fuqarolar o'zini o'zi boshqarish organlari ishtirokini kengaytirishda huquqiy asoslar." *Huquq va Inson*, 11(2), 83-91.
6. Ergashev, R. (2019). "Mahalla institutlarining boshqaruv tizimidagi roli." *Ijtimoiy Hamkorlik*, 5(1), 44-50.
7. Karimova, S. (2018). "Mahalla va jamoat tashkilotlari orasida ijtimoiy hamkorlikni rivojlantirish bosqichlari." *Jamiyat va Taraqqiyot*, 7(2), 101-109.
8. Qosimov, S. (2022). "Fuqarolik jamiyatining barqaror rivojlanishidagi muammo va yechimlar." *Zamonaviy Taraqqiyot*, 2(4), 57-63.